

**DICTAMEN 3/2021 SOBRE LES APORTACIONS DEL CADS A LA
PRIMERA FASE DE RECOLLIDA DE PROPOSTES PER A LA REDACCIÓ
DE L'AGENDA RURAL DE CATALUNYA**

Barcelona, 12 d'abril de 2021

1. Antecedents

L'Agenda Rural de Catalunya, impulsada per la Comissió Interdepartamental sobre el Despoblament Rural (on participen 11 dels departaments de la Generalitat de Catalunya), vol ser un full de ruta per al desenvolupament territorial, socioeconòmic i ambiental dels territoris rurals de Catalunya, incorporant-hi els Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030. En consonància amb altres agendes catalanes i europees, com el Pla nacional per a la implementació de l'Agenda 2030 a Catalunya o la iniciativa del Parlament Europeu per redactar una Agenda Rural Europea, l'Agenda Rural de Catalunya identificarà i definirà una proposta de les línies del desenvolupament rural dels propers anys.

2. Objecte del dictamen

Per incorporar la visió d'actors econòmics i socials implicats en el desenvolupament dels territoris rurals, la comissió redactora ha obert un espai de recollida d'aportacions i debat sobre els reptes del món rural i les actuacions que cal portar a terme per un món rural viu, pròsper i sostenible.

La Comissió redactora ha proposat uns reptes inicials a partir dels quals formular les propostes:

- a) **Persones i benestar:** reforçar la cohesió social i el benestar mitjançant la millora dels serveis necessaris pel ple desenvolupament de les persones, la igualtat d'oportunitats i el seu acompanyament.
- b) **Repte demogràfic:** afrontar el repte demogràfic en termes d'arrelament social, envelliment amb dignitat, acollida de nova població i creació de noves oportunitats per viure al món rural.
- c) **Transició ecològica:** accelerar la transició energètica, gestió regenerativa dels recursos naturals i protecció dels serveis ecosistèmics, i posar mesures per a la mitigació i adaptació al canvi climàtic.
- d) **Territori connectat:** Garantir la digitalització, mobilitat sostenible i intel·ligència territorial.
- e) **Sistema agroalimentari:** reconnectar les baules del sistema agroalimentari, relleu generacional agrari i pesquer, cadenes de valor justes, sobirania alimentària, producció i distribució agrària i forestal.
- f) **Gestió forestal:** Silvicultura, prevenció d'incendis forestals i oportunitats dels aprofitaments no fustaners.
- g) **Innovació i dinamització social i econòmica:** Impulsar la innovació rural i la dinamització econòmica i el vigor cultural mitjançant el relleu generacional rural, activitat econòmica, valorització del patrimoni i innovació cultural.
- h) **Governança:** construir un marc sòlid, proper i eficient de governança a través de la reconexió de les necessitats i realitats urbanes-rurals, un marc legal, sistemes de presa de decisions i implementació de les accions que garanteixin un desenvolupament rural veritable.

3. Aportacions del CADS als reptes de l'Agenda Rural Catalana

El CADS, que forma part de la comissió redactora de l'Agenda Rural Catalana, ha elaborat aquest dictamen amb la intenció de fer aportacions en la fase inicial de la redacció del document, basant-se en

informes previs del propi consell –com *Transformar Catalunya, millorar el món*¹ i *Mengem futur*²- i fent propostes *ad hoc*.

S'ha escrit molt sobre el present i el futur de les ruralitats. El CADS no té la intenció de fer un repàs exhaustiu de les principals declaracions, llibres blancs, documents de reflexió, estratègies i plans existents, etc. No obstant això, el consell creu rellevant tenir com a referència les conclusions acordades per les persones participants a la Conferència Europea sobre Desenvolupament Rural Cork 2.0, les quals l'any 2016 instaven els responsables de les polítiques europees a impulsar les actuacions que es llisten a continuació³. Creiem, en aquest sentit, que poden ser un bon marc inspirador a l'hora d'identificar propostes per incorporar a l'Agenda Rural Catalana. Les actuacions són les següents:

- Millorar la sensibilització pública sobre el potencial dels recursos i les zones rurals per a respondre a una àmplia diversitat de reptes i oportunitats en matèria econòmica, social i ambiental que beneficien el conjunt de la ciutadania europea.
- Invertir en la identitat de les comunitats rurals i en el potencial de creixement de les zones rurals per tal que es converteixin en llocs atractius on viure i treballar en les diferents etapes de la vida de les persones.
- Aprofitar aquest impuls i continuar desenvolupament la política agrícola i rural cap a un enfocament flexible, senzill i orientat a resultats, bastat en la col·laboració i que reflecteixi els objectius de la UE, així com les necessitats i aspiracions sobre el terreny.
- Revisar sistemàticament altres polítiques sectorials i macroeconòmiques des d'una perspectiva rural, tenint en compte els impactes reals i potencials i els seus efectes en les perspectives de desenvolupament, creixement i ocupació rural, el benestar social i la qualitat ambiental de les zones rurals i les seves comunitats.
- Recolzar el programa de deu punts [la Declaració 2016 de Cork 2.0] i incorporar la seva visió i orientacions en l'elaboració de futures polítiques.

En aquest sentit, cal recordar que la Declaració 2016 de Cork 2.0, titulada "Viure millor en el medi rural" inclou les deu orientacions polítiques següents:

- 1) Fomentar la prosperitat del medi rural.
- 2) Enfortir les cadenes de valor rural.
- 3) Invertir en la viabilitat i la vitalitat del medi rural.

---

¹ Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, 2016. *L'Agenda 2030: Transformar Catalunya, millorar el món. Els reptes per a l'assoliment dels Objectius del Desenvolupament Sostenible a Catalunya*. Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència, Barcelona. Consultable a: [Informe 3/2016 Agenda 2030](#)

² Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, 2018. *Mengem futur. Per un sistema alimentari productiu, sostenible, resiliència, saludable, responsable i d'accés universal a Catalunya*. Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència, Barcelona. Consultable a: [Informe 1/2018 Mengem futur](#)

³ Oficina de Publicacions de la Unió Europea, 2016. *Declaració de Cork 2.0. Viure millor en el medi rural*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea, Luxemburg. Consultable a: [Declaració de Cork 2.0](#)

- 4) Preservar el medi rural.
- 5) Gestionar els recursos naturals.
- 6) Fomentar l'acció pel clima.
- 7) Fomentar el coneixement i la innovació.
- 8) Millorar la governança rural.
- 9) Millorar l'aplicació i simplificar les polítiques.
- 10) Millorar els resultats i la rendició de comptes.

Aquests directrius són rellevants per a la definició de les propostes de l'Agenda Rural Catalana. A continuació, el CADS formula les seves aportacions:

a) Persones i benestar: “Reforçar la cohesió social i el benestar mitjançant la millora dels serveis necessaris pel ple desenvolupament de les persones, la igualtat d'oportunitats i el seu acompanyament”

Recomanacions:

- Garantir l'accés universal a un sistema sanitari de qualitat i eficaç per a tothom i a tot el territori.
- Garantir l'accés a una educació en totes les etapes formatives, des dels 0 a 3 anys fins a la formació continuada dels adults.
- Assegurar la igualtat d'oportunitats (educació, accés al món laboral) a les persones amb necessitats especials.
- Establir polítiques de suport a les famílies per evitar l'exclusió social i assegurar el seu accés a l'habitatge mitjançant una oferta suficient d'habitatge públic de lloguer accessible.
- Definir mecanismes estables de col·laboració entre l'administració i el sector agrari per tal d'assegurar unes condicions d'acollida dignes a les persones que es desplacen als pobles i ciutats durant les temporades de recollida de fruita.

b) Repte demogràfic: “Afrontar el repte demogràfic en termes d'arrelament social, envelliment amb dignitat, acollida de nova població i creació de noves oportunitats per viure al món rural”

Segons l'Observatori del Món Rural 2020, l'any 2019, la població rural va créixer respecte al 2018, gràcies a l'increment de població estrangera, que es va concentrar principalment a les capitals de comarca, mentre els municipis petits van seguir perdent població. D'altra banda, l'envelliment de la població rural és superior a la urbana, i l'any 2019 més d'una cinquena part de la població sobrepassava els 65 anys, dels quals el 20 % superava els 85.

Recomanacions:

- Recolzar iniciatives que promoguin que persones nouvingudes vagin a viure en pobles petits [per exemple, la iniciativa de l'Associació de Micropobles de Catalunya i el Servei d'Ocupació de Catalunya mitjançant la qual s'ofereix un habitatge digne i feina per un o dos membres d'aquelles famílies refugiades que han arribat al país i vulguin anar a viure als pobles petits que hi participen].

- Promoure la integració de les persones nouvingudes mitjançant l'aprenentatge de la llengua, la participació en les associacions locals, etc.
- Facilitar l'accés a l'habitatge, especialment per a les persones joves que volen iniciar un projecte al món rural.
- Consolidar en teletreball com a model viable de feina mitjançant la seva regulació per no haver de desplaçar-se diàriament a un centre de treball.
- Donar suport a les activitats productives i d'emprenedoria, i promoure que utilitzin les tecnologies digitals per poder fer arribar els seus productes i serveis a un mercat més gran.
- Assegurar la qualitat dels llocs de treball per tal que tothom tingui accés a una ocupació digne. [Aquest punt fa referència a les condicions laborals precàries amb què compten els treballadors en alguns sectors, com, de vegades, en el sector agrari, en escorxadors o les persones que es dediquen a la neteja de la llar o la cura de les persones].
- Desenvolupar models d'envelliment actiu i a casa, més enllà de l'oferta de residències.

c) Transició ecològica: “Accelerar la transició energètica, gestió regenerativa dels recursos naturals i protecció dels serveis ecosistèmics, i posar mesures per a la mitigació i adaptació al canvi climàtic”

El desenvolupament de la humanitat depèn completament de la natura i dels ecosistemes i els seus serveis, però el model de producció i consum imperant en molts països des de fa dècennis, també a Catalunya, l'està portant a la superació dels límits planetaris. La pèrdua de biodiversitat, l'ús de recursos i la generació de residus i el canvi climàtic estan canviant el nostre entorn que cal abordar de manera transversal per a trobar solucions que facin possible la prosperitat econòmica i l'equitat social en equilibri amb el planeta.

Recomanacions:

- Promoure el debat territorial amb la voluntat d'arribar a un consens per al desplegament de l'energia renovable que faci compatible la transició energètica, el proveïment d'aliments i la provisió d'altres serveis ecosistèmics sota el paradigma d'una transició justa i que garanteixi l'equitat territorial.
- Avançar de forma decidida en l'autoproducció i l'autoconsum d'electricitat d'origen renovable.
- Garantir una gestió activa dels espais naturals ja protegits, amb les eines i els recursos adequats per a fer-ho possible que permetin un estat de conservació favorable dels hàbitats, de la fauna i la flora, i el desenvolupament d'activitats econòmiques relacionades amb la natura.
- Integrar la gestió del risc en les polítiques públiques i activitats privades, amb especial atenció a la possible caiguda en cascada dels serveis bàsics de transport, subministrament energètic, telecomunicacions, abastament d'aigua, etc. i informar i sensibilitzar la població per a millorar-ne l'autoprotecció.
- Fomentar les mesures no estructurals i les solucions basades en la natura, com infraestructures verdes que mantinguin la connectivitat ecològica, així com impulsar mesures flexibles que continuïn sent eficients davant els diferents escenaris de canvi climàtic.

- Fer una transició vers un model més eficient en l'ús de les matèries primeres i una gestió més circular dels recursos, per exemple a través del canvi de models de negoci, el desenvolupament de la fiscalitat ambiental, donant especial suport a la petita indústria.
- Avançar en l'estalvi, l'eficiència i l'ús de renovables en la indústria i el transport dels productes agroalimentaris, tant en la transformació com en els sistemes de conservació.
- Generalitzar la incorporació de clàusules ambientals i socials en la contractació pública a totes les administracions públiques que actuen a Catalunya. En l'àmbit dels serveis d'alimentació promoure clàusules i criteris d'adjudicació que fomentin la incorporació de producte fresc, de temporada, de proximitat i/o de producció ecològica.

d) Territori connectat: "Garantir la digitalització, mobilitat sostenible i intel·ligència territorial"

Tenir un territori connectat és bàsic per a garantir l'equilibri territorial d'un país de manera que totes les regions participin de manera equitativa en el desenvolupament del país.

En els darrers anys, la connectivitat ha estat íntimament lligada al desenvolupament d'infraestructures de transport, tant mitjançant ferrocarril com amb vehicle. Malgrat encara hi ha millores en aquest sentit, especialment en la conservació i manteniment de les vies existents, el repte principal és transformar aquesta mobilitat perquè sigui més sostenible.

D'altra banda, les tecnologies de la informació i la comunicació s'han tornat imprescindibles a la nostra societat, tant per a les empreses com per als usuaris a les seves llars. El creixement del teletreball degut a la pandèmia de la COVID-19 obre la porta a que molts professionals puguin exercir la seva feina des de qualsevol lloc que tingui bona connexió a internet.

Recomanacions:

- Garantir l'equilibri territorial en el disseny de les infraestructures, de manera que les diverses regions estiguin adequadament connectades i participin de manera equitativa en el desenvolupament del país.
- Invertir en la conservació i manteniment de les vies existents, tant per a optimitzar la rendibilitat econòmica, social i ambiental de la xarxa construïda, com per a garantir la coherència de les polítiques de seguretat viària basades en la visió «zero víctimes».
- Millorar el transport públic interurbà i interregional, així com habilitar recorreguts alternatius de mobilitat activa entre municipis.
- Garantir una xarxa d'estacions de recàrrega de vehicles elèctrics a tot el territori.
- Fer arribar la banda ampla de qualitat a tot el territori i a totes les persones.

e) Sistema agroalimentari: "Reconnectar les baules del sistema agroalimentari, relleu generacional agrari i pesquer, cadenes de valor justes, sobirania alimentària, producció i distribució agrària i forestal".

Per a garantir el proveïment d'aliments a la població, és essencial mantenir una base productiva que també té una funció territorial i de manteniment de paisatge i serveis ecosistèmics. Per aquest motiu, és absolutament imprescindible l'existència de pagesos, ramaders, pescadors, etc., que vulguin fer de

la producció d'aliments la seva professió liderant unes explotacions agràries rendibles, modernes i sostenibles.

Recomanacions:

- Millorar la capacitat d'organització del sector primari per a incrementar-ne la competitivitat i reforçar-ne la posició en la cadena agroalimentària, vetllant perquè no es produeixin desequilibris injustos en la formació dels preus i en el repartiment dels marges de beneficis.
- Facilitar l'accés de nous productors a la terra i donar suport a la incorporació de la dona al capdavant de les explotacions agràries.
- Protegir el sòl d'ús agrari (especialment el més fèrtil) i millorar-lo, en la mesura que és un element estratègic per a garantir l'alimentació de la població i retornar els sòls erms de més qualitat productiva a l'activitat agrària, amb especial atenció a aquells que poden ser estratègics per a configuració de mosaics agroforestals.
- Reforçar la formació, transferència i capacitat dels professionals agraris.
- Buscar mecanismes públics de mobilització de terres agrícoles en desús o amb usos de baixa intensitat, com ara bancs de terres, per garantir un accés a la terra a les persones que volen iniciar o mantenir l'activitat agrària. Aquests mecanismes, aplicats de forma àmplia, haurien de garantir un preu just del sòl agrari.
- Afavorir la diversificació dels conreus, incloent les varietats tradicionals, i educar al consumidor a exigir diversitat d'aliments a la seva dieta i als mercats. En aquest sentit, cuiners i cuineres i, especialment, els que tenen una imatge pública poden col·laborar a aquesta difusió.
- Mantenir el control dels actius bàsics per a produir aliments, com el sòl agrari i l'aigua, davant dels processos especulatiu d'adquisició i control dels recursos agraris que s'estan produint a escala mundial.
- Promoure les pràctiques de pastura més sostenibles, recolzant especialment sectors com el de l'oví extensiu, pels beneficis que l'activitat de la pastura aporta en termes de proveïment de serveis dels ecosistemes, amb un paper clau en la prevenció d'incendis, reducció de l'evapotranspiració a les capçaleres dels rius, el manteniment de la biodiversitat o els beneficis per a la salut del consum de productes dels animals que mengen herba.
- Garantir la persistència dels centres que fomenten la professionalització de l'activitat de pastura.

f) Gestió forestal: "Silvicultura, prevenció d'incendis forestals i oportunitats dels aprofitaments no fustaners"

Segons les dades de distribució general de la superfície de Catalunya, el 64 % del nostre país està ocupat per superfície forestal, molta de la qual encara es troba sense planificar i la gestió forestal sostenible és encara molt escassa. Així mateix, existeix una gran atomització de la propietat que dificulta sovint la gestió dels boscos. Cal destacar també el valor que s'està començant a reconèixer als boscos, especialment als boscos madurs, en relació amb la salut.

Cal, doncs, desenvolupar models de gestió forestal rentables a la vegada que reconeixen els valors i serveis ecosistèmics que els boscos proveeixen i, per tant, siguin compatibles amb la conservació de la biodiversitat.

Recomanacions:

- Garantir un aprofitament sostenible dels recursos naturals de les extenses masses forestals degradades o molt joves, sovint molt vulnerables als incendis forestals, que permeti obtenir un rendiment econòmic a la vegada que en millori l'estructura ecològica.
- Establir una xarxa de boscos en evolució natural que garanteixi la preservació dels boscos de Catalunya més madurs i biodiversos, que atregui el turisme de qualitat i també el relacionat amb la salut.
- Millorar el sistema de governança i aplicar incentius econòmics i fiscals que facin possibles les polítiques forestals indicades.
- Continuar potenciant els mecanismes d'agrupació de propietaris forestals que garanteixin la consecució d'unitats mínimes de superfície que permetin la rendibilitat de la gestió silvícola.
- Integrar el coneixement dels efectes que el canvi climàtic està produint sobre els boscos, especialment en relació a la substitució de comunitats vegetals per d'altres de més resistents a la sequera, i que es projectin en la gestió forestal.
- Estudiar la implantació de sistemes de Pagament per Serveis Ambientals com a mesura per garantir la sostenibilitat econòmica de la gestió forestal atesa la seva rellevància en la conservació de la biodiversitat, la reducció del risc d'incendi, l'augment de la capacitat d'embornal i la provisió d'aigua.

g) Innovació i dinamització social i econòmica: “Impulsar la innovació rural i la dinamització econòmica i el vigor cultural mitjançant el relleu generacional rural, activitat econòmica, valorització del patrimoni i innovació cultural”

Recomanacions:

- Facilitar i promoure la digitalització de la societat, de les empreses i dels processos productius.
- Prioritzar la lluita contra l'atur juvenil i de llarga durada, i reduir la taxa de risc de pobresa en el treball i la precarietat laboral.
- Garantir el finançament per a les empreses i els emprenedors catalans, promoure'n la innovació (especialment en les noves tecnologies), l'eficiència en l'ús dels recursos i l'economia circular, així com la digitalització i la internacionalització.
- Promoure l'obtenció de productes alimentaris d'alt valor afegit i la sinergia amb altres activitats com el turisme i la gastronomia, que permetin la rendibilitat de l'activitat agrària i mantenir la població activa agrària al territori.
- Fomentar la compra pública per al proveïment de càterings i menjadors públics d'acord amb una alimentació saludable, amb aliments locals, de temporada i produïts amb mètodes respectuosos amb el medi ambient.

- Posar en valor el coneixement i les activitats tradicionals adaptant les que tinguin la possibilitat de generar una activitat econòmica.
- Redoblar els esforços per a protegir i salvaguardar el patrimoni cultural.
- Desenvolupar una estratègia de turisme sostenible basat en els valors naturals del territori i els seus cicles al llarg de l'any que permeti desestacionalitzar-lo i transitar envers un turisme de qualitat que generi una ocupació digna i no superi les capacitats de càrrega ambiental del territori.

h) Governança: “Construir un marc sòlid, proper i eficient de governança a través de la reconexió de les necessitats i realitats urbanes-rurals, un marc legal, sistemes de presa de decisions i implementació de les accions que garanteixin un desenvolupament rural veritable”

Arreu de Catalunya estan apareixent nous mecanismes de participació ciutadana per a facilitar la implicació dels ciutadans de manera transparent i ordenada en la presa de decisions públiques del nostre país. La transparència, la rendició de comptes i la participació ciutadana són mecanismes indispensables per garantir l'adopció de decisions inclusives, participatives i representatives que responguin a les necessitats de la població a tots els nivells.

Recomanacions:

- Garantir la representació i la participació paritària de dones i homes en tots els àmbits de presa de decisions, així com la participació, la no invisibilització i la representació de les persones LGBTI, persones amb discapacitat, persones racialitzades i persones joves.

i) “Reforçar unes interrelacions recíproques entre el món rural i l'urbà”

A Catalunya hi ha una proximitat i unes interrelacions íntimes i quotidianes entre les zones urbanes i les rurals. El diàleg i la cooperació entre aquests dos entorns, sovint amb espais de transició difusos, enriqueix i cohesiona la societat en el seu conjunt. Aquest reconeixement de la interdependència entre món rural i urbà permet generar sinergies per avançar cap a un desenvolupament sostenible integrador.

Aquestes són les aportacions que fem des del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, que esperem que siguin d'utilitat per a la redacció de l'Agenda Rural de Catalunya.

Ramon Roca i Enrich
President